

Yritystukien tutkimusjaoston raportti 2021

Tiedotustilaisuus 20.4.2021

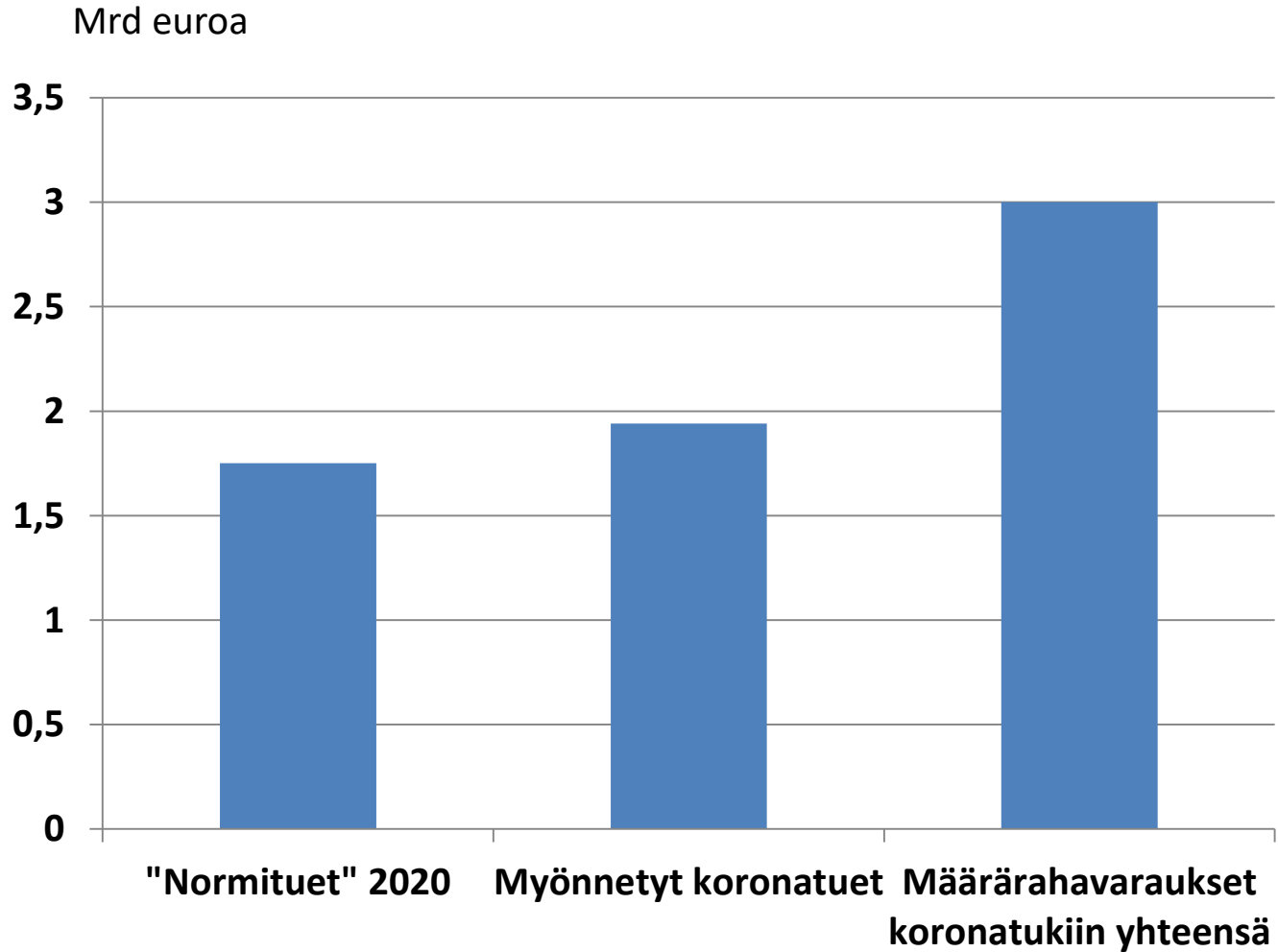
Yritystukien tutkimusjaosto

- Professorijäsenistä koostuva asiantuntijaryhmä, joka arvioi yritystukia riippumattomasti
- Kokoonpano 4/2019 – 3/2023 : Seija Ilmakunnas (pj.), Rune Stenbacka (varapj.), Minna Martikainen, Mikko Puhakka, Hannu Salonen; Rasmus Reinikainen (asiantuntijasihteeri, TEM)
- Tutkijaryhmä
 - tuottaa tietoa yritystukien kehityksestä
 - edistää vaikuttavuustutkimusta sekä tutkimuksen käyttöä päätöksenteossa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa
 - voi hankkia määrärahoillaan tutkimuksia ja selvityksiä myös ulkopuolisilta
- Ensimmäinen vuosiraportti ilmestyi keväällä 2020
 - mm. hallitusohjelman yritystukilinjausten arviointi
 - taustaraportti: Marita Laukkanen (VATT), Energian tuotantoon ja energian käyttöön liittyvät yritystuet

Vuosiraportti 2021

1. Tiivistelmä
2. Koronaviruspandemia ja yritystuet – kokonaistaloudellinen näkökulma
3. Yritystukien kehitys ja koronatuot
4. Yrityksen kriisiytyminen ja yritystuet: laskentatoimen näkökulma
5. Koronapandemian aikaisten uusien yritystukien arviointi
6. Koronapandemian johdosta myönnettyjen yritystukien kansainvälinen vertailu

Avustusmuotoiset koronatuet suhteessa "normitukiin"

Normaaliajan yritystuet vs kriisiajan yritystuet

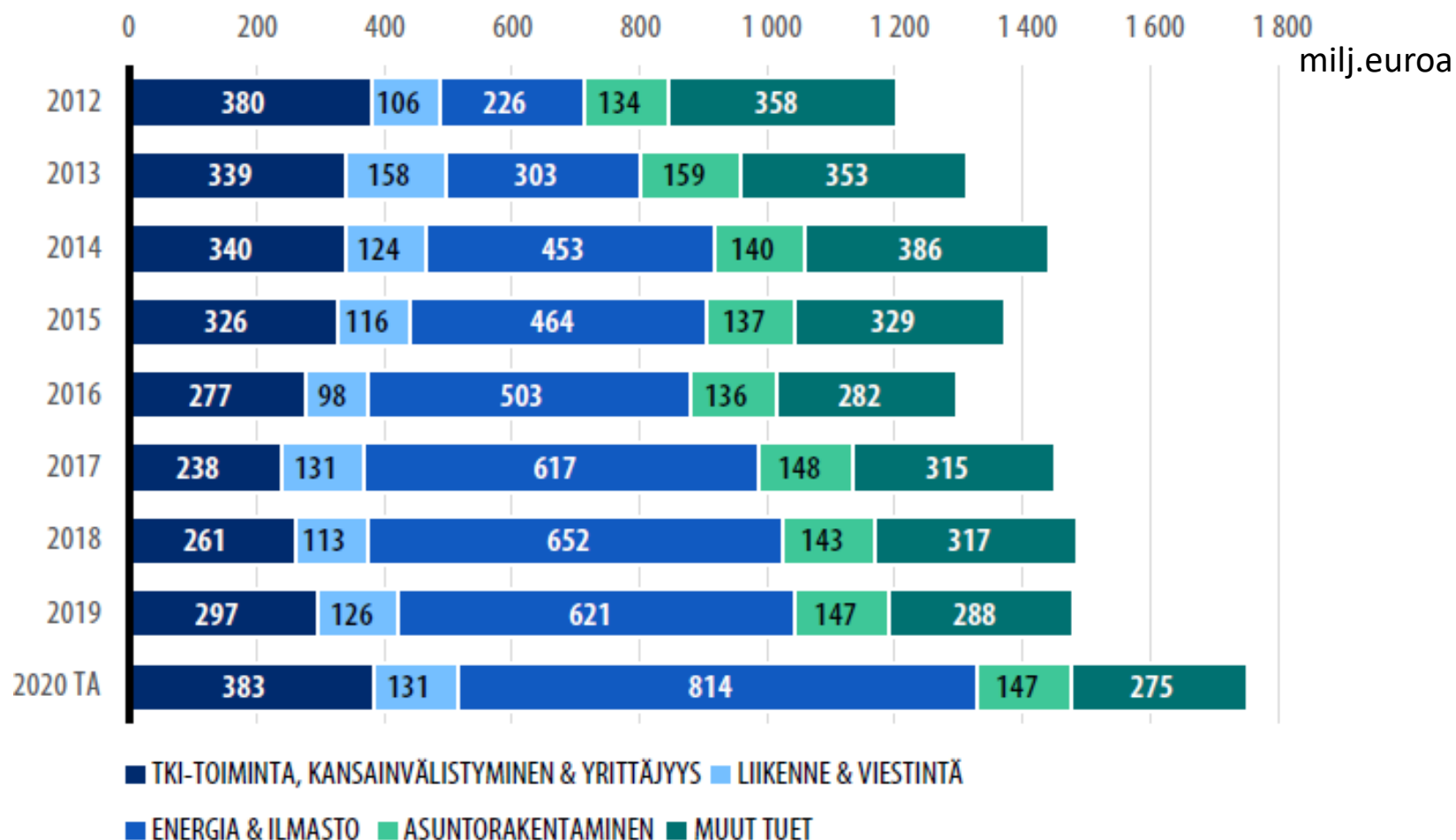
• Normaaliaikoina

- Tuen kriteerinä **pitkän aikavälin** tuottavuuden parantaminen
- Talouskasvun kannalta tärkeät tuote- ja prosessi-innovaatiot; **uudistuminen**
- Tuen tarpeen **tarkka arviointi** hanke- ja yrityskohtaisesti
- Käytännössä myös kustannuskilpailukykyä parantavat tavoitteet

• Kriisiaikana

- Makrotaloudelliset tavoitteet; **lyhyen aikavälin** tavoitteet
- Tuotantokapasiteetin **säilyttäminen**, turhien konkurssien välttäminen
- Valtiovallan asettamat elinkeinotoiminnan **rajoitukset** tukien perusteluna
- Uudet tukimuodot saatava **käyttöön nopeasti** kriisin puhjetessa

Suorien yritystukien kehitys ,”normituet”

Vuonna 2020 eniten kasvaneita tukimuotoja:

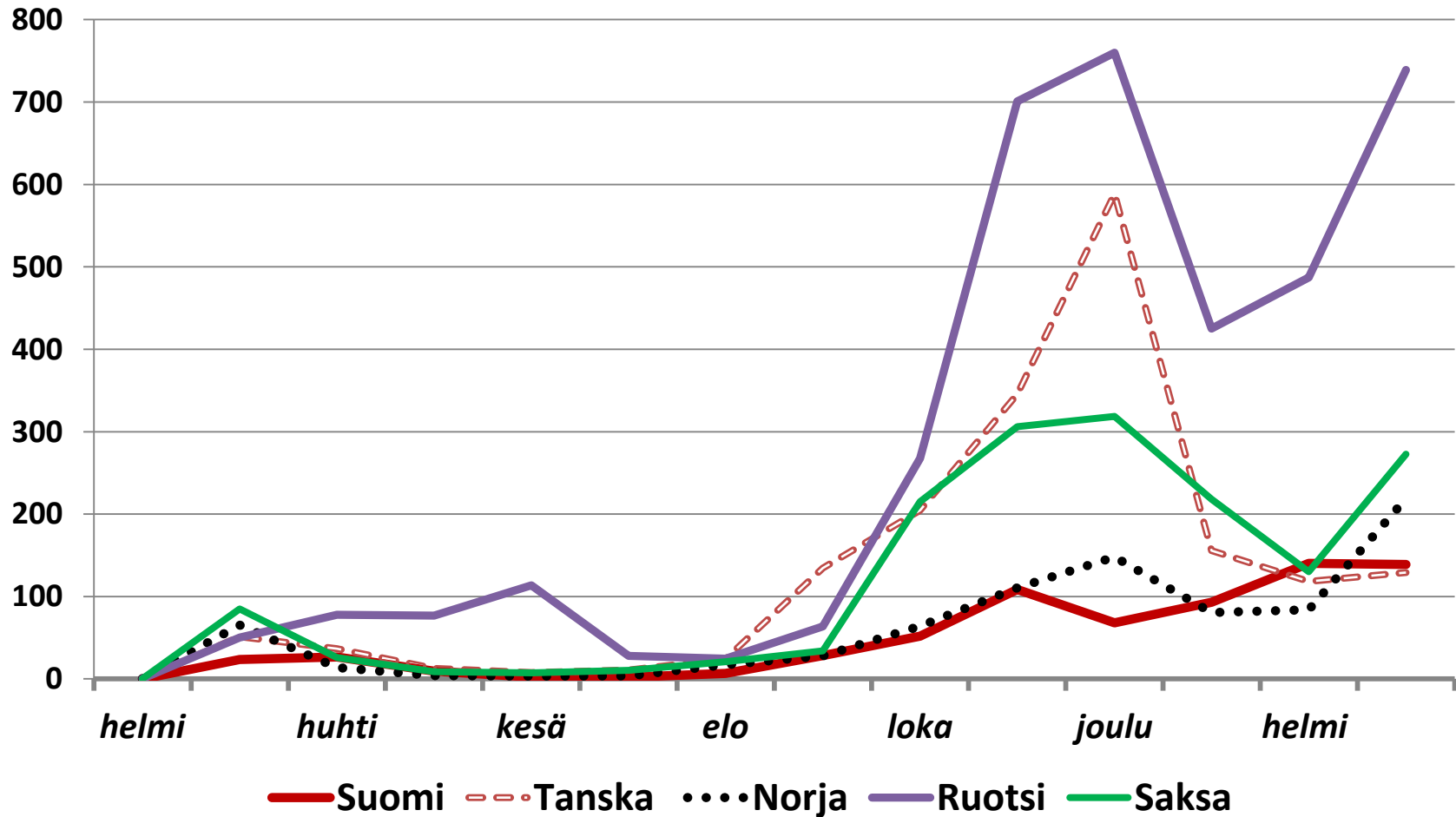
Uusiutuvan energian tuotantotuki (+ 108 meur), päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiotuki, Business Finlandin TKI-avustukset

Koronakriisi - päätöksentekijän painajainen

- Kriisin puhkeaminen ”salamana kirkaalta taivaalta”, ei kokemuksia vastaavasta kriisistä viime vuosikymmeniltä
- Alussa suuri epävarmuus kriisin kestosta ja syvyydestä
- Poikkeukselliset rajoitus- ja sulkutoimet
- Taudin tarttumiseen liittyvät pelkotekijät hyydyttivät taloutta
- Globaali kriisi: tuotantoketjut katkeilivat ja vientikysyntä kärski
- Samanaikaiset tarjontahäiriöt ja kysyntähäiriöt vahvistivat toisiaan
- Riskiksi muodostui systeeminen kriisi, joka uhkasi levitä nopeasti yritysverkostoissa

Ilmaantuvuusluvut maittain 2/2020 – 3/2021

Tartunnat 100 000 asukasta kohden 14 päivän ajalta

”Ideaalimalli” tuista kriisin eri vaiheissa

- **Talouden osittainen sulkeminen**
 - ”Säilyttävät” suorat tuet nopeasti maksuun: standardoidut tuet ja kaavamaiset säännöt tuen määräytymiselle
 - Edellytyksenä riittävän ajantasainen tieto yritysten myynnistä ja kustannuksista
 - Tulevaisuutta koskeva ”sumu” lainamuotoisen rahoituksen rajoitteena
- **Toipumisvaihe:**
 - Säilyttävistä tuista siirrytään asteittain normaaleihin tukikriteereihin: hankekohtainen arviointi ja normaalien myöntäjäorganisaatioiden rooli alkaa palautua
 - Riskejä pystytään paremmin ennakoimaan: lainojen merkitys kasvaa ja suorien tukien vähenee
 - Haasteena aiemmasta tukipolitiikasta irtautuminen
- **Pitkällä aikavälillä:**
 - Tukien normaaliaikojen perusteet (ulkoisvaikutukset)
 - Kriisi muuttaa talouden rakenteita: t&k-tukien merkitys korostuu
 - Kriisi kasvattaa julkista velkaa: suoran rahallisen tuen rinnalle vähemmän julkista taloutta rasittavia politiikkatoimia

Korona-avustukset vuonna 2020, milj. euroa

Avustukset	Määräraha	Myönnetty
Business Finlandin kehittämisavustukset	980	978
ELY-keskusten kehittämisavustukset	400	335
Kustannustuki I & II	300, 550	161
Tuet ravintola-alan yrityksille	171	127
Yrittäjän työmarkkinatuki	208	174
Yksinyrittäjän avustukset	250	94
Muut tuet yhteensä*	144	72
Yhteensä	3003	1941

* starttirahan lisäys, maaseudun yritykset, varustamot, journalismi, tapahtumajärjestäjät, liigaseurat, taide ja kulttuuri, elokuva, kulttuurialan yhteisöt

Huomautuksia:

- Kustannustuki II tuli haettavaksi ja maksuun pääosin vasta vuonna 2021.
- Osa myönnettyistä avustuksista maksetaan vasta vuonna 2021.
- Kustannustukea ensimmäiseltä hakukierrokselta, yksinyrittäjien tukea ja ravintola-alan tukia jäi myös käyttämättä.

Kehittämistuet ja kustannustuet

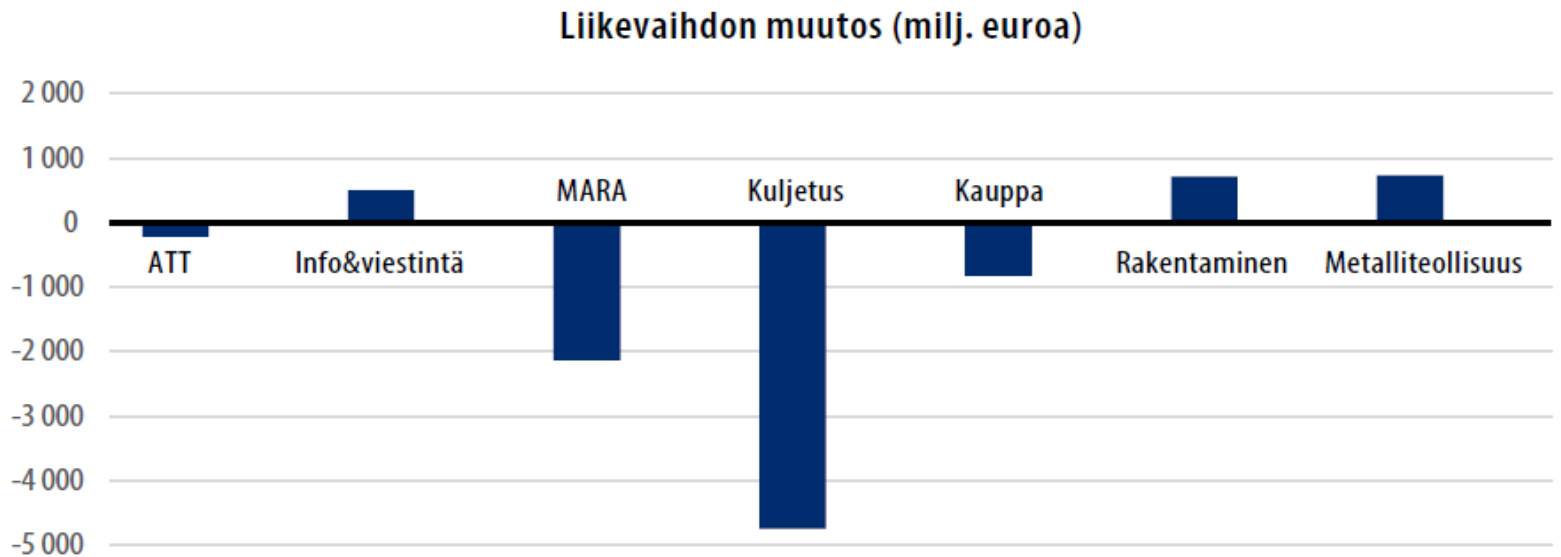
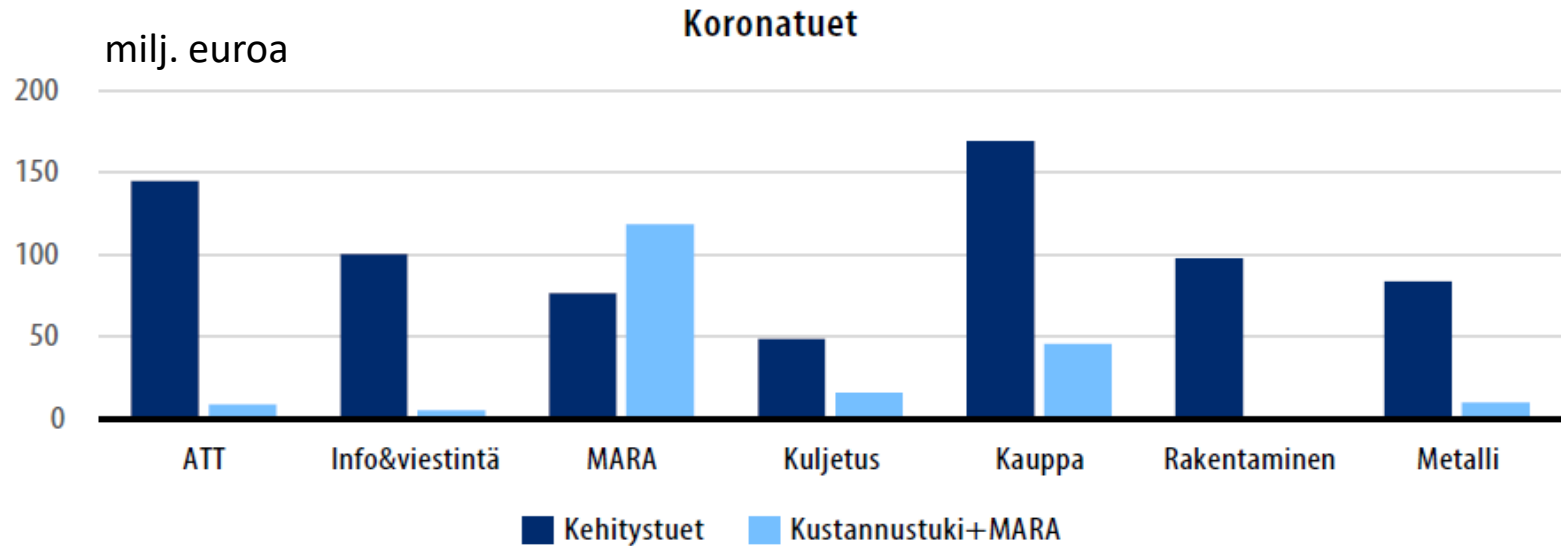
- **Business Finlandin ja ELY-keskusten myöntämät kehittämistuet**

- max 10 000 kehittämistoimien suunnitteluun, max 100 000 toteuttamiseen
- perustana jo ennen kriisiä käytössä olleet tukimuodot – nopeasti käyttöön
- määrärahojen liki välitön kasvattaminen
- muodostui suurimmaksi tukityypiksi
- haasteena kohdentaminen eniten koronasta kärsineille aloille
- kehittämisen väljä tulkinta
- korkea hakemusten hyväksymisprosentti

- **Kustannustuki**

- kompensoi joustamattomia kustannuksia (esim. vuokrat) ja palkkakustannuksia
- taustalla Vihriälän työryhmän huhtikuussa 2020 esittämä malli
- edellytti uutta lainsäädäntöä ja ennakkolaskelmia, käyttöön vasta heinäkuussa
- saanti edellyttää merkittävää liikevaihdon laskua (yrityksen vähintään 30 % & toimialan vähintään 10 %)
- määrä = (liikevaihdon lasku % – 30 %)* (kiinteät kustannukset + palkat)
- säännöt osoittautuneet tiukoiksi, hylkäysprosentit 72 % (1. kierros) ja 62 % (2. kierros)
- tuet keskimäärin pienempiä kuin kehittämistuet

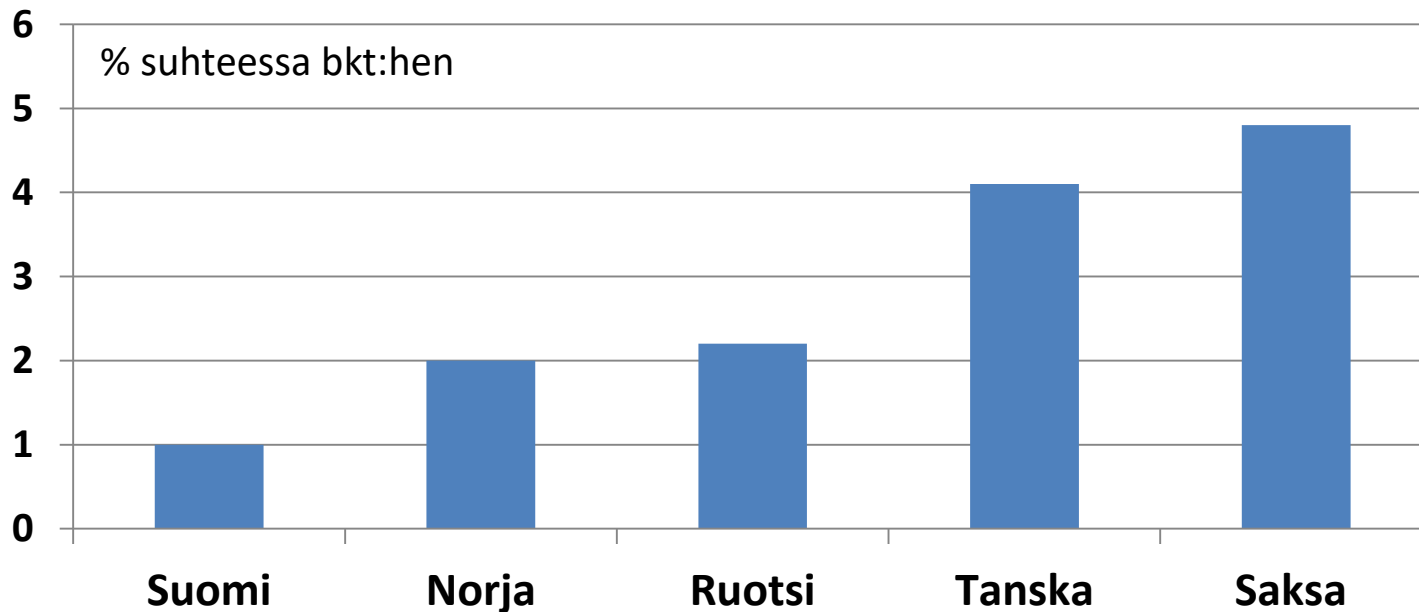
Koronatuet ja liikevaihdon muutos 2020 eräillä toimialoilla

Tutkimusjaoston koronatukiin liittyviä arvioita

- Taudin onnistunut hallinta, suhteellisen pieni bkt:n pudotus sekä lomautusjärjestelmä ovat rajanneet tuen tarvetta : Suomen koronatukipaketti suhteessa bruttokansantuotteeseen on pieni kansainvälisessä vertailussa
- Arviot ovat tässä vaiheessa suuntaa antavia ja tarkentuvat myöhemmin

Ensimmäisen aallon korona-avustuspaketit (myöntövaltuudet) eräissä maissa

Tutkimusjaoston koronatuikiin liittyviä arvioita

- Tukien käyttöönoton järjestys poikkesi optimaalisesta eli ensin tulivat käyttöön kehittämistuet ja sen jälkeen kustannustuki.
- Valmius hakea kehittämistukea vaihtelee toimialoittain ja projektiperustainen kehittäminen ei sovi kaikille yhtä hyvin.
- Alkuvaiheessa tuen suuntaaminen pahiten kärsineille aloille ei onnistunut toivotulla tavalla. Kehittämistukien moninkertaistamista heti kriisin alussa ei voi pitää onnistuneena ratkaisuna.
- Koronatuikia on kohdistunut myös aloille, jotka eivät ole juuri kärsineet koronakriisistä tai ovat kärsineet vain vähän.
- Tukiehtojen kireys ja tuen taso vaihtelevat perusteettoman paljon eri tukimuodoissa.
- Loppuarvosana riippuu myös siitä, miten kehittämistuilla syntyy aitoja innovaatioita.
- Kriisi osoitti varautumisen merkityksen – uusien tukimuotojen arviointia on syytä jatkaa ja ottaa huomioon myös pidemmän aikavälin vaikutukset.